

byl vzrůst spontánní a vznikaly v osmdesátých letech v různých společenských oblastech.

Mezi skupinami inklinujícími k hippies často byli vysokoškoláci, kteří odmítali pronásledování za vizáž či nekonformní názory. Projevy tehdejší tzv. **mládeže** se v osmdesátých letech objevovaly především na zdi na Velkopřevorském náměstí na malostranské Kampě, která se stala pamětním místem – symbolickým hrobem – Johna Lennona. (John Lennon byl zastřelen v New Yorku 8. prosince 1980 před svým domem. Jeho vrahem byl tehdy pětadvacetiletý Mark Chapman, který si odpykává trest v newyorské věznici Attica Correctional Facility.) Již v polovině 80. let se na zdi Maltézské zahrady objevil první nápis „Za Johna Lennona“, pod nímž mládež zapalovala svíčky (Blažek, 2002). Setkávání příznivců myšlenek Johna Lennona na Kampě se stalo každoroční manifestací s politickým podtextem.¹¹¹

V souvislosti s mládeží Správa SNB z roku 1983 poukazovala na to, že „přes příznivý trend existují mezi mladou generací jedinci nebo menší skupiny mladých lidí projevující se záporně, s určitým negativním vlivem na své nejbližší okolí a působící zejména mezi neorganizovanou mládeží. Jedná se převážně o část mladých lidí sympatizujících s tzv. čs. opozicí, např. hnutí Charta 77, VONS, vyznavače úpadkových hnutí ‚underground‘ a ‚punk‘, kriminálně závadovou mládež, narkomany apod., z nichž jednotlivci jsou i přímými signatáři Charty 77, na jejíž podporu vyvíjejí protisocialistickou činnost.“

Správa SNB (1983) dále konstatovala, že „na základě rozboru operativní situace v problematice ‚underground‘ je zjišťováno, že toto hnutí přestává být předmětem zájmu současné generace, u které pouze přežívá. Tato činnost je charakteristická pouze u jedinců vyšších věkových kategorií (25–30 let). Přibližně od roku 1980 se v problematice ‚volné mládeže‘ projevuje nová skutečnost, a to, že závadová činnost mládeže se posunula do řad věkově mladších osob. Některé závadové skupinky se formují již v době povinné školní docházky na základních školách mezi 14– a 15letými dětmi a dále se stmelují na středních školách a především v učilištích. Závadová činnost této mládeže se projevuje především pod vlivem úpadkových hudebních skupin a uvaděčů diskoték prezentujících na veřejnosti nový hudební směr tzv. novou vlnu (punk rock).“ (bližze viz kap. 9.4)

Další významnou událostí byl **zákaz činnosti Jazzové sekce**, která v roce 1984 ztratila rozhodnutím Ministerstva vnitra ČSR zrušit Svaz hudebníků ČSR svou zastřešující instituci. V lednu 1985 byl zamítnut opravný prostředek a organizace s několika tisíci členy přestala právně existovat. (Blažek, 2002: 33–34, Správa SNB 1983, bližze viz kap. 9.4)

Pokud lze hodnotit subkulturu hippies v ČSSR, je třeba konstatovat, že existovaly spíše jednotlivé party, které filozofii hippies přizpůsobily realitě tehdejšího socialistického Československa. Vztah k hippies a undergroundu ze strany tehdejšího režimu jasně ukázal 29. díl televizního seriálu *Tricet případů majora Zemana* s názvem *Mimikry*.

¹¹¹ StB v prosinci 1986 realizovala za asistence Veřejné bezpečnosti akci „Lennon“, která směřovala proti osobám „z řad mládeže inklinujícím k hnutí hippies, underground a buržoazního pacifismu“, které se pravidelně od roku 1981 scházely u „Zdi nářků“ v Praze 1 na Kampě „pod rouškou“ vzpomínkové akce k výročí úmrtí Johna Lennona“. (Žáček, 2002: 296)

kteří představil underground jako směs narkomanů, životních ztroskotanců a asociálů, jejichž jedinou nadějí je úprk na Západ.

Lze proto souhlasit s Koubou (2005), jenž tvrdí, že tu pár lidí, kteří chtěli být hippies, bylo, ale doba jim to neumožnila. Mnozí z těch, které lákal život v komunách Flowerppies, které reprezentují venkovské alternativní komuny či jedinci patřící k neformální organizaci Rainbow (bližze viz Pecl, 2011: 174–180).

A jak je to s myšlenkami hippies dnes? Existuje v ČR něco jako filozofie hippies? Nebo jsou hippies dávnou minulostí? Filozofie hippies přetrvává, ale hippies z šedesátých let jsou minulostí...

Literatura

Blažek, P.: Dejte šanci míru! In Vaněk, M. a kol. (2002): *Ostrávky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a Votobia, s. 11–105.
Brooks, D. (2001): *Bobos. Nová americká elita a její styl*. Praha: Dokořán.
Hanák, O. (1992): *Hippies. Slepé rameno mrtvé řeky*. Praha: Argo.
Jankowski, K. (1975): *Odvracená tvář Ameriky. Hippie hledají zaslíbenou zemi*. Praha: Orbis.
Thoreau, H. D. (1994). *Občanská neposlušnost a jiné eseje*. Poprad: Christiania.
Tytell, J. (1996): *Nazí andělé*. Olomouc: Votobia.

Film

Vlasy (Hair, 1979).

9.2 Skinheads

Skinhead, Skinhead, bomber zelenej, těžký boty až na horu zavázaný!
Skinhead, Skinhead je vyholenej a to není zakázaný!

Kapela Orlik: *Skinhead*

Skinheadi se drží zásad, které stanovili jejich otcové, muži, kteří věděli, že je důležité být čistý a vypadat co nejlíp a že se normální kluk musí v životě hodně snažit. Skinheadi jsou ozorovým příkladem Británie v plné slávě.

J. King: *Skinheadi*, s. 215

Subkultura skinheads je obecně chápána značně kontroverzně a zkreseně. Do jisté míry k tomuto zkreslení přispívají i veřejné dokumenty, případně někteří akademici či novináři, kteří nesledují jednotlivé trendy v prostředí této subkultury, ale do jisté míry přebírají informace ze zastaralých či policejních zpráv; ty jsou však často nepřesné a zkratkovité, přičemž dochází k přebírání optiky represivních složek, které pracují s nazíráním na subkulturu skinheads prizmatem tzv. extremismu (srov. Smolík, 2015b).

Rozdílné je také nahlížení na vývoj subkultury skinheads, který je často v různých pramenech a různými aktéry popisován značně rozdílně. Důvodem je především odlišný náhled na to, zda skinheads mají primárně rasistický původ a podstatu, či

nikoli. Subkultura skinheads vznikla ve Velké Británii na konci šedesátých let 20. století, její předchůdce je však možné najít již zhruba o deset let dříve (Mareš, 2003). Proto bude vhodné nejdříve popsat i subkultury, které později měly vliv na subkulturu skinheads. Těmito subkulturami jsou Teddy boys, mods a rockers.

9.2.1 Předchůdci subkultury skinheads

Anglická mládež byla zachycena v literatuře již v padesátých letech. Skupina prozaiků a dramatiků (např. K. Amis, J. Waine, J. Brain) byla známa jako „rozhněvaní mladí muži“. Její představitelé přivedli do literatury mladého hrdinu, který rozhořčeně odmítá dosavadní ustálené mravní normy a společenská tabu, považuje je za falešné a pokrytecké. Bouří se proti snobství, konvencím, proti nudě stereotypního a zmechanizovaného života. Odmítá „zařadit se“, rezignuje na osobní kariéru a raději se živí prací rukou, žije v chudobě mezi obyčejnými lidmi, někdy na dně společnosti (Kol., 1993). Tato generace „rozhněvaných“ mladých lidí byla často utvářena novinovými titulky, které informovaly nejenom o Teddy boys, mods, rockers, ale i o Hell's Angels (Polišenský, 1982). Na mládež té doby měly vliv i jiné faktory. V období padesátých let se Velká Británie nacházela v ekonomické krizi, zvyšovala se nezaměstnanost, což se odrazilo v sociální oblasti, jež vedla k nespokojenosti části obyvatelstva.

Teddy boys

Právě v tomto období, konkrétně je uváděn rok 1954, se objevuje v jižních a východních částech Londýna městská subkultura, která je známa jako Teddy boys. Teddy boys jako mládež dělnické třídy se snažili o **maximální konzumní vyžití a trávení volného času**. Patrný byl i vliv kultury USA či Itálie (srov. Hebdige, 1979; Cross, 1998).

Cross (1998) popisuje negativní jevy této subkultury, která byla charakteristická svými **pouličními projevy násilí a důrazem na kult mužnosti**. Důležitou roli sehrávala i v tomto případě média, jež často svalovala vinu na Teddy boys a činila z nich v mnoha případech „obětní beránky“. Rostoucí kriminalita¹¹², rasové násilí, nesnášenlivost a hrubé chování byly atributy, které média spojovala s Teddy boys. Výraz teenager a mladistvý delikvent v tomto období byla vnímána téměř jako synonyma. Do některých barů, restaurací a kin měli příslušníci této subkultury dokonce zákaz vstupu. I proto této subkultuře zbyla pouze ulice, kde mládež trávila především víkendové dny.

Vizáž příslušníků této subkultury tvořilo tzv. edwardovské sako (podle stříhu saka Edwarda VII., který vládl v letech 1901–1910; samotné Teddy je zdrobnělinou od Edwarda), často s kostkovaným vzorem a sametovým límcem a většinou košile bez vzoru. Kalhoty byly úzké (tzv. stříh *drainpipe trousers*), nezbytným doplňkem byla úzká („tkaničková“, *bootlace*) kravata, naleštěné polobotky a účes „na patku“. Celý styl připomínal americké filmové hrdiny z westernů. Tento styl kopírovaly i dívky (někdy bývají označovány jako Teddy girls), které nosily šaty vhodné při tancování tolik oblíbeného jivu. Teddy boys byli první anglickou subkulturou, která utvořila vlastní styl. Tento styl lze označit jako „nostalgický“, který byl propagován krejčími z firmy Savile Row krátce po druhé světové válce (viz MacKenziová, 2010: 90).

¹¹² Cross uvádí (1998: 267), že trestné činy spáchané mladistvými mladšími 21 let výrazně stoupl právě v období 1955 (24 tisíc trestných činů) až 1959 (45 tisíc trestných činů).

Na tento styl měly vliv americké filmy, např. *The Wilde One* (1953) s Marlonem Brandom či snímky jako *Cosh Boy*, *Violent Playground*, *The Angry Silence*, *Flame in the Streets*. (srov. Cross, 1998: 280). Stejně významný byl i americký rokenrol, např. Heartbreak Hotel, Gene Vincent či Elvis Presley.

V letech 1954–1956 varovaly novinové titulky anglickou veřejnost před bezprostředním ohrožením touto subkulturou (viz MacKenziová, 2010). Vrcholem subkultury Teddy boys byl rok 1956, definitivní zánik lze datovat po rasových nepokojích roku 1958 v Notting Hill Gate v západním Londýně (Cross, 1998; Hebdige, 2012).

Subkultura Teddy boys se poté objevila v sedmdesátých letech. I když obě skupiny Teddy boys – z roku 1956 i z roku 1978 – vyznávaly tytéž hrdiny (k jejich vzorům patřil Elvis Presley, Eddie Cochran, James Dean ad.), pěstovaly si stejné patky a nacházely se na přibližně téže pozici v sociálním žebříčku, nebyly rozhodně stejné. (Hebdige, 1979: 84)

Gilbert upozorňuje na fakt, že subkultura Teddy boys měla v sedmdesátých letech kmenovou strukturu, byli to opilci, násilníci, všichni do jednoho z nuzných poměrů a velice konzervativní. Mnozí z nich byli muži středního věku, kteří vyrůstali na rokenrolu padesátých let. Jejich synové je v tom často následovali, jako by se jednalo o rodinnou firmu. Kultuře Teddy boys se dařilo v nemoderních předměstských čtvrtích jako Harrow a Croydon v Londýně.

Mods

Na původní Teddy boys navázaly subkultury mods a rockers. Mods (z *modernists*) vznikly v roce 1958 a konec této subkultury bývá uváděn o deset let později.

V nových poválečných sídlištních čtvrtích anglických měst vyrůstala dělnická mládež, jejíž část se cítila znevýhodněna vůči svým vrstevníkům ze střední třídy. Na počátku šedesátých let se v londýnské čtvrti Soho v rámci místní mládeže konstituovala subkultura mods, která se brzy rozšířila do mnoha britských měst. Její příslušníci se snažili přehnanou péčí o svůj zevnějšek, drahým oblečením a módními doplňky alespoň **vizuálně změnit svůj společenský status** (což je mj. nutilo k hledání vedlejších zaměstnání) a zpočátku ironizovat střední třídu. **Nebrali však ohled na společenské konvence**, jejich víkendový život byl charakteristický alkoholem, hudbou, tancem (*twistem*¹¹³), ženami a násilím. V letech 1963–1964 tisk zveličil několik hospodských rvaček mezi mods a paralelní subkulturou **rockers**. Dodal tím mods ještě více násilnické image, což do subkultury přivedlo i řadu osob z mládežnického lumpenproletariátu a vedlo ke střetům s policií (Mareš, 2003).

Mods byli popisováni jako mladí muži reprezentující pracující třídu a posedlí, okouzlení a fascinováni americkými a kontinentálními módními styly. Jejich hlavním programem byl nákup elegantního oblečení, návštěva klubů, poslech hudby (moderního jazzu), úprava vlasů apod. Důraz byl kladen na eleganci a úhlednost, což se projevilo i ve výběru decentních barevných odstínů. Mods objevili styl, který byl vhodný a reprezentativní při návštěvě školy či zaměstnání, ale i pro trávení volného času (srov. Hebdige, 1979; Mareš, Smolík, Suchánek, 2004; Hebdige, 2012).

¹¹³ Twist (česky kroutit se) jako tanec se objevil v roce 1958, ale v Anglii se projevil až po roce 1960. Jeho symbolem se stal zpěvák Chubby Checker s písní „Let's Twist Again“. Twist se dostal později i do Československa (příkladem je hit Evy Pilarové „Oliver Twist“).

Mods obvykle nosili krátké vlasy bez ozdob a dávali přednost neznatelnému lesku ve stylu bezúhonného „francouzského personálu“, spíše než zjevné vrstvě pomády, kterou preferovali více maskulinní rockeři (Hebdige, 1979: 52).

Jedním ze symbolů mods se staly **skútry** italských značek Vespa a Lambretta. Tyto skútry byly často přestříkány, pochromovány a vybaveny specifickým příslušenstvím podle vlastníka skútru. Tak bylo možno spatřit skútry ozdobené liščímí ohony, pradesignu. Zrcátka a chromování „klasických“ skútrů vyjadřovala nejenom vzezření aspirace, ale rovněž „historickou představitost“, resp. „představitost o blahobytu“ popopisována subkultura mods. Skútry znamenaly pro mods symbol skupinové identity (srov. Hebdige 1979).

Média většinou informovala o setkávání a nepokojích mladých rebelů na jižním pobřeží Anglie a střety mezi mods a rockers (představující rozdílný styl i hodnoty) v Margate či Brightonu byly komentovány jako bitva o Brighton („Battle of Brighton“ v roce 1964) s mnoha výtržnostmi. Tyto výtržnosti a nepokoje byly popisovány tiskem a později i zfilmovány (film *Quadrophenia* z roku 1979) (srov. Hebdige, 1979).

Násilné střety této subkultury probíhaly nejenom ve vztahu k rockers, ale i mezi jednotlivými partami mods.

V polovině šedesátých let došlo v subkultuře k **rozkołu**. Část lidí, kteří mezi mods vyrůstali, nastoupila v tehdejší bouřlivé atmosféře na univerzity a akceptovala zde tehdy moderní společensky angažované názory hippies a levicových intelektuálů. Stali se z nich tzv. **smooth-mods** (jemní mods) a brzy jako samostatná subkultura zanikli. Naproti tomu další mods začali více zohledňovat své dělnické kořeny a současně byli nuceni akceptovat své finanční možnosti. Namísto dražších restaurací se i nadále setkávali v hospodách s levným pivem, odmítli drahé oblečení a nosili džíny, dělnické vysoké boty a trička. K nepokojům, které tehdy vyvolávali intelektuálové a studenti kvůli válce ve Vietnamu, konzumní společnosti a západnímu systému obecně, se **hard mods** stavěli lhostejně. Hippies pro ně byly zhýčkané děti střední třídy. Zábavu nacházeli spíše ve fotbale, jehož obecná popularita byla umocněna vítězstvím Anglie na mistrovství světa ve fotbale v roce 1966 (viz Mareš, 2003).

V roce 1966 se subkultura mods, objekt soustavného tlaku ze strany médií, trhu¹⁴⁴ a obvyklé sady vnitřních kontradikcí (mezi udržováním soukromí a veřejnou prezentací, mezi touhou zůstat mladý a dospět), začínala štěpit do množství různých scén (Hebdige, 1979: 54–55).

Hard mods se promísili s různými partami fotbalových fanoušků (kvůli botám se jim říkalo **boot boys**), kteří doprovázeli jednotlivé kluby, své výjezdy však začali doplňovat násilnými střety s policií i s příznivci protivníka. Hard mods byli údajně ovlivněni i nekonvenčním a drsným životním stylem některých přistěhovaleckých subkultur, především jamajských gangů, tzv. **rude boys** (soudobí rasističtí skinheads však tento aspekt popírají a označují jej za propagandu) (srov. Mareš, 2003). Od počátku šedesátých let byl silný vztah mezi subkulturami bílé dělnické třídy a právě přistěhovalec-

¹⁴⁴ Znovuobjevování tohoto výrazného oděvního stylu britské mládeže poloviny 60. let se stalo trvalou záležitostí v roce 1979, kdy došlo poprvé k jeho vzkříšení na obou březích Atlantiku (Daly, Wice 1999).

kými mládežnickými gangy. Tento fakt se projevoval i v hudbě, prostřednictvím specificky karibských forem jako ska, bluebeat atd. (Hebdige, 1979: 49)

Rude boys měli **nakrátko sestříhané vlasy** (což údajně řada hard mods okopírovala, podle jiných informací byla holá hlava převzata od holohlavého vůdčího člena mary-hillského Young Team Gangu, který se hlásil k mods) a poslouchali ska (např. kapely Symarip, The Specials, The Selecter, Bad Manners, Madness), jež bylo kvůli své melodičnosti a jednoduchosti přijatelné i pro mnoho bílých mladých lidí, kteří odmítali tehdejší složitě psychedelické rockové skladby (srov. Mareš, 2003). Ze ska se vyvinul hudební styl rocksteady, který se objevil přibližně v roce 1966 a byl někdy označován jako skinhead reggae (srov. Špulák, 2009).

Mods byli první v dlouhé řadě subkultur mladých dělníků, kteří vyrostli v okolí přistěhovalců ze západní Indie, odpověděli pozitivně na jejich přítomnost a pokoušeli se emulovat (pozměnit) jejich styl (Hebdige, 1979: 52).

Heslem subkultury mods bylo známé „**Ready Steady Go**“, logem pak popartově vedený nápis „**5, 4, 3, 2, 1 the weekend starts here**“. Pojem „Ready Steady Go“ se stal tak populárním, že od konce roku 1963 běžel na nezávislém kanálu ITV rockový TV pořad toho jména a moderátorce Cathy McGowan, která ho uváděla, se pak navyklo říkat „Queen of the Mods“ (Hrabalík, 2008).

Rockers

Oproti mods představovali rockers příslušníky dělnické třídy, kteří se spíše zaměřovali na trávení času v restauracích, na fotbalových stadionech a při poslouchání rokenrolových nahrávek. Nesnášeli uhlazenost, zženštilost a intelektuální vzezření mods (srov. Mareš, Smolík, Suchánek, 2004). Dalším prvkem, který se podílel na vzniku subkultury skinheads, byli tzv. rude boys (Bastl 2001b).

9.2.2 První vlna vzestupu subkultury skinheads

Ze všech výše zmíněných kořenů (hard mods, boot boys, atmosféry anglických hospod a pouličních rvaček, image rude boys apod.) se v roce 1968 vytvořila nová subkultura, která byla díky svému vzhledu, původu a agresivnímu jednání protikladem dlouhovělasých hippie (srov. Mareš, 2003; Knotová a kol., 2014).

Gangy nespokojených mladých mužů z dělnického prostředí začaly působit v Londýně (především v East Endu, který je pokládán za rodiště skinheads), Liverpoolu, Birminghamu, Brixtonu a dalších městech. Zpočátku se pro ně v různých regionech užívalo různých názvů – *noheads* (ne-hlavy), *cropheads* (osekané hlavy), *boiled eggs* (vařená vejce) a či *spy kids* (špionážní děti). V roce 1969 se však masově vžil název **skinheads** (skin – kůže, heads – hlavy; volně přeloženo holé hlavy, v češtině se používá i název holé lebky, v angličtině i češtině existují i zkrácené výrazy *skins*, resp. *skini*). Skinheads na konci šedesátých let utvořili identifikovatelnou subkulturu. Ve snaze vyjádřit přisnější „dělnickou“ identitu se skinheads podle Hebdigea (1979) inspirovali dvěma očividně nekompatibilními zdroji: kulturou západoindických imigrantů a bílé dělnické třídy.

Agresivně proletářští, puritánští a šovinističtí, oblékali se v ostrém kontrastu s jejich předchůdci ze subkultury mods do uniforem, které Phil Cohen popsals jako „druh karikatury modelového dělníka“. (Hebdige, 1979: 55).

Ustálila se výrazná **subkulturní uniforma** – vyholená hlava¹¹⁵ a vysoké boty (v rámci skinheadského kultu je preferována značka Dr. Martens¹¹⁶, avšak až po zákazu bot National Coal Board s kovovými špičkami), džíny (především značky Levi's Sta-press, Lee či Wrangler), kostkovaná či pruhovaná košile (oblíbené byly značky Ben Sherman, Fred Perry, Brutus, Arnold Palmer, Jaytext), popř. sportovní trika (hlavně od boxerské firmy Lonsdale) a šle (srov. Marshall, 1994: 17; Marshall, 1996: 63; Trachta, 2011: 117). Později se přidalo i tetování a někdejší americké letecké bundy – tzv. bombers (americká letecká bunda MA-1, údajně proto, že jsou bez límce, což znemožňovalo ve rvačkách přidržení za límce). Hudební skupiny se v rámci subkultury ještě nevytvořily. Pěstován byl **kult mužnosti, násilí a patriotismu, zdůrazňován byl i dělnický původ** (Mareš, 2003; Dacík, 2000, 2001; Daly, Wice, 1999; Marshall, 1994).

Pro skinheads byl a je typický krátký účes či zcela vyholená hlava, což je velice praktické z mnoha důvodů, ať již proto, že skinheada nelze chytit při potyčce za vlasy, anebo kvůli tvrdšímu drsnějšímu výrazu tváře. První skinheads, jak již bylo uvedeno, rovněž vzešli z „working class“ (byli to často dokaři či dělníci v těžkém průmyslu), takže lze spekulovat o tom, že jejich účes byl praktický z důvodu péče o vlasy (vzhledem k prašnému prostředí doků či továren). (Mareš, Smolík, Suchánek, 2004)

Jedním z nejvýznamnějších působišť skinheads byly fotbalové stadiony a jejich okolí, kde v rámci tzv. třetího poločasů (tj. nefotbalových aktivit) docházelo k eskalaci násilí. Avšak i běžný skinheadský život byl poznamenán **násilnými střety** v rámci boje o rozdělení revírů v různých čtvrtích a konflikty s policií¹¹⁷ (řada skinheads byla spojena s kriminálním podsvětím). Nebojovalo se pouze pěstmi, ale i tyčemi, kovovými špičkami bot, naostřenými mincemi či baseballovými pálkami (ty se rovněž staly pro skinheads typické). Přestože podle některých zdrojů existovalo ještě v letech 1968–1969 určité sepětí některých skinheadských gangů s jamajskými rude boys a skinheadska identita byla vnímána především z třídního, a nikoli etnického hlediska (což se projevovalo i společným odporem vůči lidem ze středních a vyšších tříd či bitím studentských hippies), postupně začali být **hlavním terčem skinheadského násilí barevní imigranti** (navíc i jamajská hudební scéna se na přelomu šedesátých a sedmdesátých let výrazně politizovala pod vlivem černošského hnutí). Ze skinheadského pohledu

¹¹⁵ Jak uvádí Farin a Sediell-Piellen (1993: 24), v případě krátkého sestřihu se jednalo o určité přihlášení se k dělnickým kořenům, jelikož všude tam, kde se dělníci postavili v minulosti na odpor proti zažitým pořádkům, byli ostříhání (např. v přísných viktoriánských dělnických domech v 19. století, v polepšovnicích ve století dvacátém či v trestaneckých táborech, anebo přímo ve věznicích).

¹¹⁶ V roce 1945 vymalezl tyto boty Claus Märtens, německý lékař, který po lyžařském úrazu potřeboval pohodlnou obuv pro zraněnou nohu. Märtens vytvaroval gumovou podrážku z pneumatiky a tepelně jí spojil s vrškem tak, že uprostřed zůstala stěsnaná vrstva vzduchu. Boty byly patentovány o dva roky později a populárními se staly především mezi staršími ženami jako ortopedická obuv. V Anglii je od 1. dubna 1960 začala licenčně vyrábět Griggs & Co. Původní model 1460 s osmi dírkami – jenž je dodnes klasikou – objevili v šedesátých letech angličtí skinheads, kteří odhalili potenciál této boty při střetu s protivníkem. O dekádu později se o renesanci martensek postarali punkeři a v bohatém výběru typů a barev se výrobky Dr. Martens postupně staly pevným bodem mladé módy a kultury obecně. Pro jejich jednoduché a funkční provedení jsou ideálním antimódním symbolem. Podle časopisu *Forbes* přispávaly v roce 1990 na Spojené státy pouhé tři procenta prodeje obuvi Air Wear (exportní verze Dr. Martens), do roku 1994 to už bylo 20 procent (Daly, Wice, 1999).

¹¹⁷ Skinheads vnímají policii negativně již od samého zrození subkultury. Policie je kritizována mj. za porušování stávek a demonstrací dělnické třídy, jsou kritizovány její brutální zásahy (např. na koncertech, fotbalových stadiónech) a fakt, že se snaží chránit pouze mocné a vlivné. Policii považují za zkorumpovaný nástroj privilegovaných (srov. Glasper, 2010: 13).

bylo přistěhovalcům vyčítáno především blokování pracovních příležitostí a bytů. Rasové násilí bylo označováno mj. jako „Paki-Bashing“ (výprasky Pákistánců), protože z Pákistánu pocházelo množství přistěhovalců a „Paki“ se stalo slangovým výrazem pro označení imigranta obecně¹¹⁸ (srov. Hebdige, 1979). Kritizovány byly hodnoty přistěhovalců, náboženské zvyky, jídelní tabu atp. (viz Hebdige, 2012: 97).

Vůči aktům agrese Pákistán oficiálně protestoval u britské vlády. První vlna vzestupu subkultury skinheads, která je považována za její zlatou éru (hovoří se též o duchu devětašedesátého roku – „Spirit of 69“, což je i titul nejreprezentativnější knihy o skinheadske historii) však brzy skončila bez státních zásahů. Na počátku sedmdesátých let většina příslušníků subkulturu kvůli vstupu do dospělého věku a pracovního a rodinného života opustila, přičemž dorost neexistoval. Skinheads byli spjatí s násilím a agresivní starší členové gangů na případné zájemce v pubertálním věku nahlíželi opovržlivě. Neexistovala kontinuita nastupujících generací (důležitá k dlouhodobému udržení existence jakékoli subkultury). Dílčí zbytky skinheadství (krátké vlasy, některé části oděvu, nikoli však těžké boty) přežívaly v **subkultuře suedeheads** (Mareš, 2003). Suedeheads zpopularizoval kultovní film Stanleyho Kubricka *A Clockwork Orange* (Mechanický pomeranč) (Smolík, 2008c). Film vznikl podle stejnojmenného románu Anthonyho Burgesse v roce 1971. Název pochází z londýnského pořekadla „divný jako mechanický pomeranč“. Jedná se o kriminální satiru s prvky sci-fi, která se odehrává v Londýně v nedaleké budoucnosti. Hlavní postavou filmu je Alex de Large, vůdce party chuligánů, který žije pro tři věci: násilí, sex a zvrácený obdiv k Beethovenovi. Členové gangu nosí bílé kostýmy s buřinkami a před výpravami za ultranásilím popíjejí drogový koktejl (tzv. Moloko). Na základě filmu vznikla i hudební odnož punku, tzv. Clockwork Orange punk (např. kapely The Adicts, Major Accident) (srov. *Bulldog*, 1999).

Přesto se však skinheads znovu ve Velké Británii objevují, a to v souvislosti s punkovou vlnou ve druhé polovině sedmdesátých let.

9.2.3 Punková vlna ve druhé polovině sedmdesátých let

Skupiny jako Sham 69, Cock Sparrer či Cockney Rejects se vracejí ke kořenům punkové subkultury a začínají hrát tzv. *street punk*, *real punk* nebo též *working class punk*. Řada příznivců tohoto stylu se chtěla odlišit od módních punkerů a znovuobjevila takřka deset let starý **kult skinheadství se všemi jeho vnějšími projevy**. Jednoduchá tříakorová punková hudba byla ovlivněna i návratem ska a souběžnou módou reggae. Vžil se pro ni označení Oi!, údajně poté, co Cockney Rejects začali své písně odpočítávat nikoli tradičním „one, two, three“, ale „Oi!, Oi!, Oi!“ a publikum tento pokřik freneticky opakovalo nejprve na koncertech a pak jej začalo vyřvávat i na ulicích a na stadiónech (Mareš, 2001).

Tento hudební žánr lze definovat jako agresivní kytarovou hudbu, která vychází z punkrocku, což vede k tomu, že Oi! je někdy označován i jako streetpunk. Tento hu-

¹¹⁸ Tento fenomén bývá dáván do souvislosti s politickým projevem Enocha Powella s názvem „Rivers of Blood“. Powell je znám jako politik, který upozorňoval na negativní jevy v souvislosti s imigrací do Velké Británie. Jednalo se především o ohrožení specifických tradic a kultury britské „bílé“ komunity (srov. Marshall, 1996: 81). V Německé spolkové republice (NSR) se ve stejném období tomuto jevu říkalo „Kanaken-Klatschen“ (mlácení Kanaků – cizinců) nebo Schwule klatschen (mlácení homosexuálů) (Ferechhoff, 1993: 156).

dební styl byl konstituován na konci 70. let 20. století, kdy část punkových kapel hrála i pro publikum složené ze skinheads, což byl mj. důvod i záminka pro násilí mezi těmito subkulturami (viz Gilber, 2007: 244). Žánr Oi! byl často veřejností odmítán s poukazem na rasismus a spojení s politikou krajní pravice, což je do velké míry zjednodušující pohled, který ignoruje mnohem komplexnější politiku obsaženou jak v Oi!, tak také v různých mládežnických proudech, které se ztotožnily se subkulturou punk. Oi! zahrnoval volné spojení lehkomyšlných mladých talentů, skinů, punkáčů, ztřeštěnců, fotbalových chuligánů a rebelů sjednocených jejich politickou třídou, jejich charakterem a duchem, jejich čestností a jejich láskou k zuřivému rock 'n' rollu (viz Marshall, 1994: 116).

Garry Bushell, vydavatel časopisu Sounds, představil krom Cockney Rejects i další kapely utvářející Oi! scénu: Angelic Upstarts, Sham 69, Menace, The Business, The 4-Skins, Infa-Riot, Splodge, Blitz, či Last Resort (Marshall, 1994). Všechny tyto britské hudební kapely představovaly jisté varování vůči politikům a zástupcům velkých korporací v souvislosti s masovou nezaměstnaností mládeže a vzrůstajícím napětím ve společnosti. Jejich písně byly o kulturním antagonismu mládeže, práci (a jejím nedostatku), fotbalovém násilí, méně závažných trestných činech, policejním obtěžování a nedůvěře k autoritám ve všech jejich formách (Worley, 2013: 7).

Nihilistický protest proti západní společnosti, vtělený do punku, byl nejprve vyjadřován v jednoduché hudbě a textech slavných hudebních skupin Sex Pistols, Stranglers či Clash (tj. vlny slavného punkového roku 1977), avšak uchopení punku komerčními médii i hudebními firmami znevěrohodnilo jeho původní ideje. Jako výraz protestu se konstituoval tzv. street punk (též real punk či working class punk), který se projevoval snahou o skutečnou společenskou alternativu vůči konzumu a životu „zlaté mládeže“. V jeho rámci byla v roce 1979 výrazněji znovuobnovena subkultura skinheads (skinheadský vzhled měla již punková skupina Slade, jednalo se však o účelovou image připravenou jejím manažerem bez skutečné vazby na skinheads).

Část kapel (typicky Blitz, One Way System) nevnímala hranice mezi punkem a nastupujícím skinheadským stylem, takže k jejich posluchačské základně se hlásili jako punk-rockeři, tak skinheadi (Glasper, 2010).

Streetpunkové cíle formulovaly především skupiny Sham 69 (zpěvák Jimmy Pursey se pohyboval v subkultuře skinheads), Angelic Upstarts, The Business, Blitz, Cock Sparrer či Cockney Rejects. K vlivným oi! kapelám lze bezpochyby zařadit The Business či legendární 4-Skins.

Následně po článku v *Sounds* napsaném k propagaci tohoto „nového druhu“ punku se žánr Oi! rozšířil i mimo oblast Londýna, aby zahrnul kapely ze severu Anglie (Blitz, Red Alert), ze středního hrabství Anglie (Criminal Class, Demob), Walesu (The Oppressed, The Partisans) a Skotska (The Strike). Noviny také od roku 1981 vydávaly nepravidelný „Oi! – Sloupek“, ten vycházel po boku Oi! hitparád sestavených hospodskými DJs a čtenáři. Do poloviny roku 1981 se k Oi! řadilo okolo čtyřiceti kapel (viz Worley, 2013: 9-10).

S oživením kultu násilí a mužnosti skinheads se však opětovně objevuje také rasistické dědictví roku 1969, doprovázené i povrchním **přejímáním nacistických symbolů**. Na některých koncertech docházelo k hajlování, na ulicích probíhaly skinheadské rasistické útoky. Většina streetpunkových skupin se ale od rasismu distancovala,

vytvořila se i koncertní platforma Rock against Racism (zaměřená proti vzrůstajícímu vlivu Národní fronty).

Když však Sham 69 zahráli s vysloveně levicovou skupinou Clash na koncertě Antinacistické ligy, začaly být jejich koncerty terčem útoků rasistických skinů (Hebdige, 1979; srov. Mareš, 2003; Gilbert, 2007: 231).

Mnozí skinheads se však **přidávali k ultrapravicovým organizacím a politickým stranám**, zaměřeným proti imigrantům, jako je např. Národní fronta nebo Britská národní strana (Daly, Wice, 1999). Ze strany skinheads došlo k poměrně jasné konfrontaci s přistěhovaleckou subkulturou, tzv. rastafariány (srov. Hebdige, 2012: 98).¹⁹

Národní fronta identifikovala rastafariánství jako druh černého bacilu. Například plakát Národní fronty zobrazující černý obličej s dredy „rozplývajícími se“ do britské vlajky, vykládal přítomnost černochů jako skutečné „pošpinění“ britské kultury. (Hebdige, 1979: 150)

Rasistická část skinheads se soustředila kolem konkurenční platformy Rock against communism. Nejvýznamnější skinheadskou rasistickou hudební skupinou se stala skupina Skrewdriver (tematizující specifickou filozofii o násilí, přežití a rebelství), která vznikla v punkovém prostředí v roce 1977. Její v úděl postavou byl Ian Stuart Donaldson (1957–1993), který se stal jednou z nejvýraznějších osobností skinheads i poválečného neonacismu (srov. Green, 2007).

O dva roky později Donaldson zorganizoval menší politickou skupinu White Noise, která se později přejmenovala na Blood and Honour. Ačkoli byla Skrewdriver původně punkrocková kapela, stala se postupně legendou White Power Music (WPM). Nacionalistické postoje mladých lidí v souvislosti s touto hudební vlnou nabíraly na militantnosti a s tím také stoupal počet trestných činů, které byly zaměřeny proti cizincům, přičemž většina pachatelů byli skinheads. Podstatou rolí v tomto období sehrávala subjektivně vnímaná etnicita, která byla spojována jak s představou rasovou, tak i s národními tradicemi a zvyky (viz Knight, 1982: 31). Skinheads na sebe strhávali pozornost masmédií, a společnost začínala (mj. pod vlivem médií) jejich činy a projevy odsuzovat. Rasistické orientace se snažila využít již zmíněná britská pravicově extremistická strana National Front, především prostřednictvím své mládežnické organizace Young National Front. Zapojení skinheads do přímé politické činnosti (což vedlo časem zpravidla i k opuštění subkulturního rámce) se stalo charakteristickým rysem vývoje ultrapravice i v řadě dalších zemí, přestože pro National Front zvýšení volebních výsledků nepřineslo.

Skinheads se postupně rozšířili i mimo území Velké Británie do britských dominií, Spojených států amerických, zemí západní a později i východní Evropy (zvláště po pádu komunismu) (srov. Farin, Seidel-Pielen, 1993: 24; Wood, 1999: 136–138).

V USA však nebyli přímo ovlivněni „kultem roku 1969“, ale spíše se konstitovali na bázi newyorského punkového směru *hardcore punk*, přičemž uniformitu anglických skinheads přebírali postupně a nikdy ne zcela dogmaticky. Do západního Německa

¹⁹ Afro-karibská církev rastafariánů zakázala stříhání a česání vlasů podle biblického přikázání třetí knihy Mojžíšovy (21:5). V osmdesátých letech se „dredy“ objevily na hlavách černochů, kteří s rastafariány neměli nic společného, a brzy se přidali i běloši s okem citlivým pro módní trendy. Zájemci s nedostatečně kvalitními vlasy si mohou nechat u kadeřníka přidělat hotové dredy, připravené ze skutečných nebo umělých vlasů. Výsledné pseudodredy (někdy jsou nazývány africkými nebo nubijskými) tak umožňují získat exotický vzhled prakticky komukoli (Daly, Wice, 1999). Dredy v současnosti jsou módou nejenom v subkultuře punk, ale i na taneční scéně.

přišla velká skinheadská vlna v letech 1980–1981, malé skupinky skinheads se však objevovaly údajně již dříve především v okolí britských kasáren. Průkopníkem skinheadské hudby s rasistickými texty se v SRN stala skupina Böhse Onkelz (vznikla v punkovém prostředí v roce 1979), která se však později od skinheads a pravicového extremismu distancovala. Zázemí subkultury skinheads poskytla i původně punková nahrávací a distribuční firma Rock-O-Rama. V Německu se velká část skinheads přiklonila k neonacismu, avšak tradiční neonacisté na jejich primitivní agresivitu a alkoholismus nahlíželi s opovržením. Teprve postupně se německé ultrapravicivní a alkoholismus naházeli s opovržením. Teprve postupně se německé ultrapravicivní a alkoholismus naházeli s opovržením. Teprve postupně se německé ultrapravicivní a alkoholismus naházeli s opovržením. Teprve postupně se německé ultrapravicivní a alkoholismus naházeli s opovržením.

Další země, ve kterých bylo od 80. let 20. století možné sledovat významné skinheadské aktivity, byly například i Belgie, Holandsko, Bulharsko, Rumunsko, Itálie, Chile, Dánsko, Irsko, Jihoafrická republika, Srbsko, Kolumbie, Lucembursko, Slovinsko, Argentina, Brazílie, Japonsko, Izrael, Malajsie, Mexiko, Filipíny atd. (srov. Cotter, 1999: 114, srov. Real Enemy 16/2015).

9.2.4 Typologie skinheads

Obecně se subkultura skinheads v západních a postkomunistických společnostech úspěšně etablovala, přičemž odcházející příslušníci starší generace již stabilně nahrazují noví příchozí. V rámci skinheads však došlo k výrazné vnitřní strukturaci především podle ideové orientace, příklonu k hudebním stylům či propojení s dalšími subkulturami, přičemž společnými prvky všech směrů zůstávají již pouze holá hlava a násilné jednání. Přesná typologie je však s ohledem na častou nezřetelnost, propojenost (současně však i vzájemné nepřátelství podle ne zcela jasných linií), bouřlivý vývoj všech směrů a odlišnou situaci v jednotlivých zemích velmi obtížná.

Ti skinheads, kteří odmítají politizaci doprava či doleva a navazují na původní kulturu roku 1969, charakteristický pouze uniformitou, rvačkami, alkoholem, fotbalem, odoporem k hippies apod., se označují jako **tradicionalističtí skinheads** (mj. s důrazem na vlastenectví¹²⁰ a dělnické kořeny). S nimi jsou často propojeni **Oi! skinheads**, kteří svoji identitu odvozují především od streetpunkových a Oi! kořenů konce sedmdesátých let, což je dostává do blízkosti klasického i novějšího punku (a tedy k odporu vůči maloměstské konzumní společnosti). Takovéto vymezení Oi! skinheads je však špatné především pro přelom tisíciletí a současnost, protože ještě v první polovině devadesátých let bylo Oi! jako symbolické zvolání typické i pro řadu **rasistických, resp. nacistických** (a tudíž antipunkových) **skinheads** v mnoha zemích (včetně ČR). Řada Oi! skinheads i tradicionalistů jsou patrioti, kteří sice odmítají nacismus, ale nevykládají násilí proti přistěhovalcům a kriminálním živlům, což je někdy zase spojuje s rasistickými skiny. Tradicionalisté i Oi! skinheads se snaží zachovávat i původní vztah ke skinheads, včetně značek Lonsdale, Fred Perry, Ben Sherman, Dr. Martens apod.,

¹²⁰ Thomas „Mensi“ Mensford z Ungelic Upstarts k tomu poznamenává, že „není nic špatného na tom, když jsi hrdej na to, odkud pocházíš. U Ungelic Upstarts je to tak, že respektujeme lidi z jiných zemí a respektujeme jejich hrdost“. (Glasper, 2010: 161)

zatímco rasističtí skinheads již striktní skinheadskou uniformu opouštějí (srov. Mareš, 1997; Smolík, 2008c, Hughson, Poulton, 2008).

Z **nerasistických skinheads** se ve druhé polovině osmdesátých let vytvořila v Minneapolis skupina Anti-Racist Action, na niž navázalo několik gangů v USA. V New Yorku posléze (zřejmě v roce 1987) vznikl kolem skinheads s přezdívkou Marcus směr, nazvaný **SHARP** (zkratka pro Skinheads Against Racial Prejudice – Skinheads proti rasovým předsudkům). Záhy se rozšířil i do Evropy (především díky zpěvákovi velšské skupiny The Oppressed Roddymu Morenovi, který SHARP plánoval i jako organizaci) a postupně se stal silnou protiváhou rasistickým a nacistickým skinheads (pro něž se sharpové stali jedněmi z hlavních nepřátel). Často se pojmem SHARP ne zcela přesně označují všichni nerasističtí skinheads.

Ultralevicové ideje začali akceptovat tzv. **red skins**. Red skins se konstitovali již koncem sedmdesátých let v Anglii, když někteří skinheads s ohledem na své dělnické kořeny vstoupili do komunistické strany, Labouristické strany či Socialistické dělnické strany a akceptovali různé levicové ideologie. Začala pro ně hrát i skupina Redskins. Rozšířili se také do dalších zemí, včetně USA. Na jejich bázi se v roce 1993 vytvořila v New Yorku (brzy nato se opět rozšířil do více zemí, včetně ČR) i konzistentnější proud **RASH** (Red and Anarchist Skin Heads), jehož příslušníci jsou často členy militantních anarchistických organizací (proto jsou někdy znepřáteleni i s apolitickými Oi! skinheads).

Slovo skinhead se však stalo především synonymem pro **ultrapravicového skinheada**, ačkoli v současnosti je již v celosvětovém rámci zřejmě významnější Oi! skinheadský směr. Postupně je opouštělo i označení SHARP, které již je chápáno tradiционаlisty a Oi! skinheads jako levičácké a zpolitizované. Pro neonacistické skinheads se užívá označení **nazi skinheads** či **NS skinheads** (podle některých interpretací však NS nemusí znamenat pouze příklon k nacionálnímu socialismu hitlerovského typu, ale k nacionalismu obecně). Bílí rasističtí skins se často označují jak **WP** (White Power, Bílá síla) skinheads, mnohdy je však tento výraz používán synonymně s NS skinheads, případně i **fascho skinheads** (v některých společnostech je však NS a fascho směr oddělen). Pravicovost je vyjadřována i označením **RAC skinheads** (odvozeno od Rock against communism). Odpůrci rasismu nazývají rasistické a nacistické skiny též **boneheads**. (Mareš, 2003, srov. Danics, 2002; Mareš, 1997; Trachta, 2011)

Právě ultrapravicový proud subkultury skinheads je většinou novináři, veřejností, ale i bezpečnostními složkami popisován jako „skinheads“. Přesný počet ultrapravicových skinheads není možné zjistit, nicméně pokusy kvantifikovat tento proud subkultury hovoří o přibližně 70 000 skinheads (Cotter, 1999). Odhadované počty v 90. letech 20. století uvádí tabulka č. 4.

Přestože je každá klasifikace jednotlivých skinheadských proudů odsouzena k uznání dalších a dalších výjimek a specifických gangů, lze skinheads členit na původní skinheads, tzv. tradicionalisty (apolitické skinheads), SHARP skinheads, RASH skinheads, white power skinheads a zcela českou záležitost, tzv. **kališníky**.

Tab. 4 Počet ultrapravicových skinheads v jednotlivých zemích v 90. letech 20. století (dle Cotter, 1999: 114)

Počet ultrapravicových skinheads v jednotlivých zemích (> 100)			
Německo	5 000	Kanada	
Česká republika	> 4 000	Francie	600
Maďarsko	> 4 000	Nizozemí	500
USA	3 500	Austrálie	450
Polsko	2 000	Slovensko	350
Španělsko	2 000	Švýcarsko	250
Brazílie	1 500	Nový Zéland	250
Velká Británie	1 500	Rakousko	200
Itálie	1 250	Norsko	175
Švédsko	1 000	Finsko	125
			> 100

9.2.5 Charakteristika skinheads

V lokálním rámci (ať již ve velkoměstských aglomeracích, nebo v menších městech či vesnicích) subkulturu skinheads tvoří skupinky osob, které spolu tráví volný čas, setkávají se v hospodách, případně jsou sdruženi kolem místní hudební skupiny či zinu. Skinheadské gangy na lokální úrovni se často nazývají *crew* (parta/posádka). Intenzivní styky (vzájemné návštěvy, společné party, výměna materiálů) a přátelství však mezi sebou vytváří také skinheads ze vzdálenějších lokalit (i v transnacionálním rámci).

Ideové zázemí

Dacík (2000) spatřuje společenské příčiny vzniku subkultury skinheads v několika faktorech, z nichž uvádí faktor úspěchu, nejistoty, absence soukmenovství apod., přičemž si je vědom, že subkultura skinheads je přitažlivá i pro lidi s vyšším vzděláním (nejenom pro tzv. working class).

Ideové zázemí většiny ultrapravicových skinů je zpravidla malé, často se jedná o nekonzistentní komplex rasistických předsudků, provokativního přihlášení se k zakazované nebo ostrakizované ultrapravicové ideologii a agresivitě. Pro ultrapravicové skinheads je důležitá i přítomnost nepřátel, kterými jsou buď osoby jiné barvy pleti nebo ultralevicoví aktivisté. Vůči nim podnikají zpravidla nepřilíš organizované (což ale neznamená, že není nebezpečné) násilí, které však může zasáhnout i jiné, zcela náhodně vybrané objekty (Mareš, 2003). Rasističtí a neonacističtí skinheads uctívají různé „hrdiny bílé rasy“, mezi něž jsou kromě nacistických pohlavárů (zvláště Rudolfa Hesse) a Iana Stuarda Donaldsona řazeni např. Robert Jay Mathews, David Lane či Joe Rowan. Užívají symboliku, vycházející jednak z tradic nacionálního socialismu a jednak z pohanských a mytologických kořenů.

Hudební styly WPM

Pro konstituování, stmelení a ideové vybavení rasistických skinheads, jejichž významná část převzala white power music (WPM, hudba bílé síly) se brzy odpoutala od Oi! stylu (přinejmenším do poloviny devadesátých let však ještě řada WP skupin

Oi! styl hrála) a hudebně začala spíše přebírat metalové a další tvrdé rockové prvky. V devadesátých letech se objevuje i white power techno music (např. DJ Adolf v tomto stylu hudebně upravuje proslovy Adolfa Hitlera), především v USA existuje white power country, v Evropě i USA působí folkoví hudebníci s nacionalistickými pro-skinheadskými texty, do WPM patří rovněž national socialist black metal (NSBM) a část pagan metalu apod. Hudebních stylů WPM je velké množství.

Rozhodující pro WPM byly a jsou rasisticky a nacisticky orientované texty, nastal i výrazný příklon mnoha skupin ke keltským, germánským a (ve střední a východní Evropě) slovanským mytologickým tématům, z nichž jsou čerpány ideály pro současný boj. Přes zdůrazňování nacionálních specifik v textech mnoha skupin je pojetí WPM internacionální (Mareš, 2003, srov. Munková, 2008). Charvát upozorňuje, že „podnikatelská činnost spojená s tímto druhem hudby (koncerty, hudební vydavatelství, trička atd.) představuje mimořádně výnosný byznys“ (Charvát, 2007: 126).

Tak jako jiné subkultury i subkultura skinheads byla vhodným tématem pro filmová zpracování nejrůznějších námětů. Filmy týkající se skinheads jsou např. *Romper Stomper* (1992), *Kult hákového kříže* (American History X, 1998), *This is England* (2006), *100% White* (2000) nebo dokumentární film *Skinhead attitude* (2003).

Farinův a Seidel-Pielenův výzkum skinheads v Německu

Pro dokreslení lze přiblížit situaci na počátku devadesátých let v SRN. Podle Farina a Seidel-Piela (1993) bylo v německy mluvících zemích kolem 8000 skinheads: 5000–6000 v bývalém západním Německu, kolem 2000 v nových spolkových zemích, cca 600 v Rakousku a necelá stovka ve Švýcarsku. Počet však neustále vzrůstal, stejně jako v zemích střední a východní Evropy. Problém ohledně počtu skinheads byl v tom, že se čísla výrazně lišila. Například německý Úřad pro ochranu ústavy operoval a operuje se špatnými odhady. Jednou započítávají dvě třetiny celkové scény (nebo dokonce všechny skiny z NDR) k militantním neonacistům, jindy jsou považováni pouze za nepolitické výtržníky bez organizačního napojení. Jednou uvedli počet skinheads v Německu 5400, čtyři týdny poté jich bylo více než 6000. (Farin, Seidel-Pielen, 1993: 183, k tomu srov. McGowan, 2004: 229)

Farin a Seidel-Pielen (1993) v roce 1992 zkoumali skinheads pomocí dotazníků, které zanechaly na festivalech a hospodách v 50 obcích celého Německa. Zanechaných 4000 dotazníků se týkalo hudebních preferencí, politického přesvědčení, příslušnosti ke scéně, vlastního vnímání a volnočasových aktivit. Autorům se vrátilo pouhých 265 dotazníků, z nichž bylo pro výzkum použitelných 234. Spíše než za výzkum tak lze toto šetření považovat za sondu do subkultury, přesto Farin a Seidel-Pielen považují vzorek za reprezentativní. Poukazují na to, že všechny spolkové republiky byly zastoupeny (70,6% bývalá SRN, 24,4% bývalá NDR), stejně tak obě pohlaví (muži z 85,5%), různé věkové kategorie, rozdílná povolání, různá příslušnost ke scéně a různá politická přesvědčení. Autoři se dotazovali např. na to, jak dlouho jsou respondenti skinheadem, kolik je jim let a jaké mají povolání (viz tab., 5, 6, 7).

Tab. 5 Délka skinheadství u respondentů (v %)

Skinheadem jsem	
Méně než 2 roky	10,3
2-3 roky	29,9
4-6 let	36,4
6-9 let	13,3
10 let a více	6,9

Tab. 6 Věk respondentů (skinheads) (v %)

Věk	
Méně než 18 let	5,6
18-20 let	21,3
21-23 let	36,0
24-26 let	25,2
27-30 let	8,2
Více než 30 let	1,3

Tab. 7 Povolání respondentů (skinheads) (v %)

Povolání	
Dělník	27,5
Učeň	20,1
Žák	15,4
Student	7,3
Úředník/veřejné služby	6,9
Nezaměstnaný	4,7

Podle Farina a Seidel-Pielena (1993) není pojetím skinheadské scény jenom rasismus nebo výtržnictví, ale hudební styly jako oi-punk, ska/skinhead-reggae, soul, hardcore a německý politický metal. Autory výzkumu tedy pochopitelně zajímalo, zda existuje píseň, která je nejdůležitější a rovněž nejlepší. Výsledky vyplývající z výzkumu jsou uvedeny v tabulce 8.

Tab. 8 Nejdůležitější/nelepší skinheadská píseň

Nejdůležitější/nelepší skinheadská píseň všech dob	
1. „Chaos“ (4-Skins)	11. „Skinheadgirl“ (Symarip)
2. Skinhead Moonstomp“ (Symarip)	12. „Hakenkreuz“ (Radikahl)
3. „ACAB“ (4-Skins)	13. „Pöbel und Gesocks“ (Beck's Pistols)
4. „Skinhead“ (Laurel Aitken)	14. „The Snow Fell“ (Skrewdriver)
5. „Bring Back the Skins“ (Judge Dread)	15. „One Step Beyond“ (Madness)
6. „Stolz“ (Böhse Onkelz)	16. „White Power“ (Skrewdriver)
7. „If the Kids Are United“ (Sham 69)	17. „54-46 That's My Number“ (The Maytals)
8. „Oil Oil Oil“ (Cockney Rejects)	18. „Running Riot“ (Cock Sparrer)
9. „Rudy, a Massage to You“ (The Specials)	19. „Lass Dich Nicht Unterkriegen“ (Endstufe)
10. „England Belongs to Me“ (Cock Sparrer)	20. „Plastic Gangsters“ (4-Skins)

Autory výzkumu rovněž zajímalo, které hudební skupiny (a interpreti) jsou v rámci subkultury skinheads považovány za nejdůležitější a nejlepší. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 9.

Tab. 9 Nejdůležitější/nelepší kapely (a interpreti) subkultury skinheads

Nejdůležitější/nelepší kapely a sóloví interpreti všech dob	
1. 4-Skins	11. The Business
2. Skrewdriver	12. Prince Buster
3. Böhse Onkelz	13. The Skatalites
4. Cock Sparrer	14. Sham 69
5. The Specials	15. Bad Manners
6. Endstufe	16. Judge Dread
7. Madness	17. Last Resort
8. Störkraft	18. Condemned 84
9. Laurel Aitken	19. Radikahl
10. Cockney Rejects	20. Angelic Upstarts

Dalším tématem výzkumu byla německá skinheadská scéna. Respondenti měli uvést nejdůležitější a nejlepší německou skinheadskou kapelu. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 10.

Tab. 10 Nejdůležitější/nelepší německé skinheadské kapely

Nejdůležitější/nelepší kapely z Německa	
1. Springt Oifel	11. Yebo
2. Beck's Pistols	12. Boots & Braces
3. Böhse Onkelz	13. Blechreiz
4. Endstufe	14. Daily Terror
5. Störkraft	15. Commando Pernod
6. No Sports	16. The Shamrocks
7. Radikahl	17. Kahlkopf
8. The Busters	18. The Butlers
9. Messer Hanzami	19. Ngobo Ngobo
10. The Frits	20. El Bosso & Die Ping Pongs

Následující otázky se týkaly politické orientace a zařazení respondentů do jednotlivých proudů v rámci subkultury: 38,9% dotázaných se přiřadilo k SHARP skinheads nebo k nim vyjádřilo své sympatie; 12% je tolerovalo, ale nepovažovalo se za ně; 44,9% byli odpůrci tohoto proudu v rámci subkultury skinheads. Dvacet a půl procenta respondentů se přiřadilo nebo vyjádřilo sympatie k red skinheads; 20,1% je tolerovalo, ale nepřihradilo se k nim; naopak 53,9% je považovalo za své protivníky a názorové oponenty. Za nazi skinheads se považovalo nebo tomuto proudu vyjadřovalo sympatie 17,1%; 8,5% respondentů tento proud tolerovalo, ale nepřihradilo se k nim; oproti tomu 69,3% označilo tyto skinheads za své protivníky a ideové odpůrce.

Vzorek respondentů se vyjádřil rovněž k punkové subkultuře: 14,5% respondentů s punkery sympatizovalo; 18,8% tolerovalo; 45,3% je považovalo za protivníky a ideově odpůrce.

Respondenti se také vyjádřili k homosexuální menšině: 5,6% se k homosexuálům přiřadilo či jim vyjádřilo sympatie; 49,6% tuto menšinu tolerovalo; 40,6% je považovalo za nepřijatelné, resp. protivníky.

Z politického přiřazení respondentů vyplynulo následující: 19,6% se označilo za pravicové radikály (nacionalisty/národní socialisty); 21,4% se přiřadilo k pravici; 15,0% se neřadilo ani k pravici, ani k levici, ani k liberálům nebo tolerantním; se označilo za levici nebo zelené; 8,6% se přiřadilo k levicovým radikálům; 12,8% se považovalo za apolitické.

Dalším logickým krokem tedy bylo optat se respondentů na jejich volební chování. Z výzkumu vyplynulo, že 28,2% respondentů volby bojkotovalo; 8,4% volilo SPD; 8,1% DVU/NPD (Německou národní unii/Nacionálnědemokratickou stranu Německa); 7,5% Spojenectví 90/Zelené (Bündnis 90/Die Grünen); 5,6% PDS (Stranu demokratického socialismu); 5,6% Republikány; 3,0% NF (Národní frontu); 2,8% FAP (Nezávislou dělnickou stranu); 1,6% komunistickou stranu; 1,3% CDU; 1,2% ostatní pravicově radikální strany; 0,9% FDP; 25,8% se nevyjádřilo nebo uvedlo ostatní uskupení (blíže viz Farin, Seidel-Pielen, 1993: 183–202; McGowan, 2004: 228–230). Nejdůležitější politické a společenské požadavky respondentů jsou uvedeny v tabulce 11.

Tab. 11 Nejdůležitější politické a společenské požadavky

Nejdůležitější politické/společenské požadavky (otevřená otázka)	Četnost odpovědí
Žádná multikulturní společnost / Německo Němcům / žádní ekonomičtí azylanti	83 (31,5%)
Multikulturní společnost / otevřené hranice / proti rasismu a neonacismu	45 (17,1%)
Sociální požadavky /odstraňování nezaměstnanosti	31 (11,8%)
Stejná práva pro všechny /sociální spravedlnost	20 (7,6%)
Vytvořit alternativu ke kapitalismu	16 (6,0%)
Vyřešení světových problémů	13 (4,9%)
Zajištění dostatečného a levného bydlení	13 (4,9%)
Nestigmatizování skinheads	11 (4,2%)
Podpora nových spolkových zemí	10 (3,9%)
Více tolerance / mírumilovnější jednání mezi lidmi	10 (3,9%)
Proti drogám	

Dalším tématem výzkumu byl vztah mezi vzděláním a pravicově či levicově radikálními názory. Výsledky šetření jsou uvedeny v tabulce 12 (srov. Farin, Seidel-Pielen, 1993).

Tab. 12 Vzdělání ve vztahu k politickému radikalismu (v %)

Sebehodnocení jako	Žák	Učeň	Dělník	Student
Pravicový / pravicově radikální	27	32	58	6
Levicový / levicově radikální	39	16	16	59

Samozejmě, že je obtížné z tohoto výzkumu dělat závěry pro celou skinheadskou subkulturu v Německu, přesto jsou některá zjištění zajímavá. Minimálně lze identifikovat 2 hlavní skupiny skinheads: nacionálně socialistické a apolitické.

9.2.6 Subkultura skinheads u nás

Do střední a východní Evropy se subkultura začíná šířit koncem 80. let a velký rozmach zažívá po proměnách na konci tohoto desetiletí (srov. Kupka, Laryš, Smolík, 2009). Skinheads se objevují nejenom v Československé socialistické republice či Maďarské lidové republice, ale výraznější roli hrají již od počátku 80. let i v Německé demokratické republice, přičemž po znovusjednocení Německa v roce 1990 dochází především v nových spolkových zemích k výraznému nárůstu skinheads mezi mládeží, ale i k násilným trestným činům ze strany skinheads (Botsch, 2012: 558–560). Německá média si všimla nejenom hudebních kapel (např. Böhse Onkelz), ale i jejich příznivců, kteří byli automaticky označováni jako neonacisté, násilníci a pachatelé trestné činnosti (viz Marshall, 1994: 142).

Jaká byla situace v Československu a později v České republice?

Ve druhé polovině osmdesátých let v Československu mládežnickou dělnickou třídu oslovoval především metal, výrazem provokace a odporu proti systému byl hlavně punk. Na českém území se první příslušníci subkultury skinheads objevili počátkem druhé poloviny osmdesátých let. Jedna z prvních informací o skinheads v ČSSR se objevila v článku ze čtrnáctideníku *100+1 zahraniční zajímavost*, který byl převzat z německého časopisu Stern. Tento text mapoval subkulturu skinheads ve Velké Británii, v NSR, Španělsku, Belgii, Francii, Švýcarsku a Řecku. Ultrapravicovou část subkultury spojoval s krajněpravicovými politickými stranami (v Británii např. s Národní frontou, v NSR s Nacionálně demokratickou stranou Německa či Svobodnou německou dělnickou stranou atp.) v jednotlivých zemích, stejně jako s negativními projevy či socio-ekonomickým zázemím (Kromschöder, 1986: 9–12).

Subkultura skinheads byla a nadále zůstává významným tématem pro média, ale i pro policejní složky¹²¹, především pak rasistický proud subkultury. Danics (2002) upozorňuje, že skinheads se vyznačují silnou skupinovou identitou, potlačěním individualismu a výraznou snahou odlišit se vnějším vzhledem (viz výše) a symbolikou od ostatní mládeže. S Danicsovým hodnocením lze do značné míry souhlasit, stejně jako s členěním do tří základních proudů subkultury (ultrapravicoví, nacionalističtí/apolitičtí a levicově orientovaní).

¹²¹ V materiálech Policejního prezidia ČR z roku 1993 se např. píše o tom, že „stoupá agresivita skinů“ a „charakter jejich trestných činů je závažnější a stoupl počet materiálních škod na majetku“. „Rasová nenávisť skinů byla zpočátku zaměřena i proti Vietnamcům a podle poznatků hlášené služby se skiní podíleli na agresí vůči občanům Bulharska, Rumunska a v jednom případě proti státnímu příslušníku Egypta.“ (Policejní prezidium ČR, 1993: 6)

Přesné určení prvního českého skinheada či skinheadské party je však problematické. Jednotlivé osoby se nechaly subkulturou skinheads, o níž se dozvídaly hlavně z kusých informací komunistické propagandy o nárůstu násilí a neofašismu v západních zemích a z mládežnických časopisů, které byly dováženy přes železnicou. Zpočátku byly informace (či jejich interpretace) o skinheads (ale často i punku) zcela objektivní a mnohdy neodpovídaly realitě. Jako jedna z prvních kapel, která zcela objektivně a mnohdy neodpovídala realitě. Jako jedna z prvních kapel, která Kde bylo možné získat informace o skinheadech popisuje Petr Štěpán takto: „Nejdříve to bylo z různých oficiálních časopisů vycházejících v Československu, magazínů, příloh sobotních deníků a podobně. Většinou zde o nich psali zároveň s punholohlavých kluků v bombrech, kanadách a s kšandama na džínách. Byly zde fotky samozřejmě tendenční a zároveň odkazovaly na úpadek západní společnosti, dávaly vše do souvislosti se vzrůstem násilí a krizí kapitalistického zřízení. Později jsme slyšeli nahrávky některých skins kapel jako třeba Skrewdriver nebo Cockney Rejects. Jejich hudbě se říkalo Oi! Někdy psali též Oi rock nebo Oi punk. To byly takové první informace co jsme měli. Nebyl to ale náš hlavní zájem, jenom jsme chtěli mít přehled.“ (Štěpán, 2016)

V ČR byl rasistický a nacionalistický prvek ve druhé polovině osmdesátých let spojen s s **punkem** pouze okrajově. Z punku také vzešla řada průkopnických českých skinheads. Ti byli osloveni agresivním étosem ostrakizované subkultury, přestože vzhledově byl v puritánské společnosti „gulášového komunismu“ více provokativní punk. Avšak možnost realizovat a odůvodnit si násilí proti Romům a zahraničním studentům či dělníkům (z Kuby, Vietnamu a dalších zemí levicového třetího světa) a současně vyjádřit antirežimní postoje zlákala první jednotlivce ke konstituování českých skinheads.

Stabilnější party vznikly především v Praze, zřejmě v Liberci, v severních Čechách, v Plzni, v Brně a na Českomoravské vrchovině. Před listopadem 1989 existovalo v českém území zhruba 70–90 nepříliš vyprofilovaných skinů. Již v polovině osmdesátých let vznikla v Liberci kapela **Oi Oi Hubert Macháně**, jejíž vazba na skinheads však nebyla zcela jednoznačná, protože působila i v rámci punkové subkultury. Zpívala dodnes populární texty jako „Bílej rajón“ či „Práskni negra do hlavy“, avšak po hudební stránce nebyla s to oslovit větší počet příznivců. Mnohem dokonaleji se nechala dobovým vývojem skinheadství a Oi! stylu inspirovat první skutečně skinheadská česká skupina **Orlík**, která vznikla koncem roku 1988 v Praze.¹²²

Specifikem stylu skinheads v ČR bylo, že zde v prvních fázích vývoje subkultury měli vůdčí úlohu a silné zastoupení studenti a intelektuálové (byť žijící bohémským, resp. „hospodským“ životem), na rozdíl od čistě dělnických kořenů skinheads v západní Evropě a USA. Orlík vytvořil důležitý základ pro počáteční ideové a hudební vybavení subkultury skinheads. Její masivní rozvoj nastal po roce 1989. Již na jaře

¹²² Daniel Landa byl v té době studentem hudebně-dramatického oboru pražské konzervatoře. V roce 1987 ho režisér Karel Smyczek obsadil do snímku *Proč?*, kde si Landa zahrál agresivního fotbalového chuligána. Skvěle zúročil své zkušenosti z ochozů Viktorie Žižkov – legenda praví, že vlastně hrál sám sebe (Konáš, 2005: 16–17). Členství v Orlíku Landovi vyneslo doživotní stigma fašisty, ačkoli jím ve skutečnosti nikdy nebyl. Orlík byl původně garážovou kapelou, která si nebrala žádné servítky. Diskuse ohledně skinheadství D. Landy se zdají nekonečné.

1990 se konstituovaly na mnoha místech republiky první skinheadské party. Subkultura skinheads dostala v tomto roce výrazný impulz vydáním první desky *Orlíku*¹²³ (již předtím se dvě její písně objevily na kompilaci *Punk and Oil!* Miloš Fryba pro *Prezident* u firmy Monitor. Prodal se jí desetitisíce kusů, i když ji samozřejmě nekupovali pouze skinheads. Stala se mimořádně populární a velké části tehdy dospívající mládeže a některé písně z ní zlidověly. Brzy skončila i počáteční symbióza mezi punkery a rasistickými skinheads, protože díky zvýšenému přísunu informací ze Západu došlo k vyjasnění směřování obou subkultur, příklonu mnoha punkerů k propracovanějšímu anarchismu či dalším ultralevicovým směrům¹²⁴ (Mareš, 2001, 2003).

Čeští rasističtí skinheads navázali velmi rychle i mezinárodní kontakty a začali též výrazněji přebírat nacistickou ideologii. Subkultura skinheads dosáhla největšího početního rozmachu v prvních porevolučních letech. Jak již bylo zdůrazněno, jsou velmi významným prvkem pro vytvoření světónázorové profílace skinheads hudební skupiny (Buldok, Valašská liga, Vlajka, Braník, S.A.D. aj.). Těchto hudebních skupin působilo od devadesátých let několik desítek (blíže viz Mareš, 2003: 418–420; Rataj, 2001). Dalším tématem, které je v souvislosti se skinheads (především s ultrapravicovými) diskutováno, je **symbolika** (ve formě tetování či nášivky na trikách), která bývá často kriminalizována a postihována na základě § 260 a 261 trestního zákona. Je otázkou, zda postihovat např. tetování starogermských run (odální runy, runy života, keltského kříže atp.) (k celé diskusi srov. Grün, 1997; Mazel, 1998; Chmelík, 2000, 2001; Danics, 2002, 2003; Stuchlík, 2002; Mareš, 2006; Černý, 2005, 2008).

Schéma 2 Keltský kříž

¹²³ David Matásek v rozhovoru z roku 2014 tehdejší situaci přibližuje takto: „Když jsme to rozjížděli, nepředstavovali jsme o nějaké ideologii. Jak se ale naše publikum radikalizovalo, bylo nám jasné, že se k tomu budeme muset nějak postavit. A postavili jsme se k tomu tak, že jsme to přestali provozovat, protože nám to už přišlo neúnosný a nedobrý. Proudil ve skinheadském hnutí je víc a tady se bohužel stalo, že s naší skupinou začala být identifikovaná ta extrémnější část s neonacistickým nádechem. S tím jsme nechtěli být spojovaní.“ (Braunová, 2014: 7)

¹²⁴ Pres permanentní menší konflikty mezi punkery a skinheady nedošlo k většímu, politicky motivovanému střetu do 30. května 1991. V tento den se konala anarchistická demonstrace proti Všobecné jubilejní výstavě. Cílem této demonstrace byl kromě protestu proti výstavě zároveň protest proti zásahu policie, který 15 dní předtím (15. května 1991) ukončil obdobnou anarchistickou demonstraci u Výstaviště, přičemž došlo ke srážkám mezi anarchisty a policií. Anarchisté hodnotili policejní zásah jako nepřiměřený. Anarchistickou demonstraci u Výstaviště napadla skupina neofašistických skinheadů z okruhu Národní obec fašistické vedená tehdy známými bratry Procházkovými. Konflikt si vyžádal jednoho těžce raněného anarchistu. Tento moment byl velmi významný ve vývoji vztahů českých anarchistů a radikálně pravicových skinheadů. Od tohoto okamžiku averze přerostla v otevřené nepřátelství a verbální i fyzické střety se staly jeho běžnou součástí. (Bastl, 2001a: 21) Dalším podstatným faktorem byly rasistické či politicky motivované vraždy ze strany fašistických skinheads, přičemž mezi obětmi byli i dva lidé spojení s prostředím anarchismu blízkých subkultur i s anarchistickými myšlenkami – Filip Venelík, zpěvák punkové skupiny Rusko (zavražděn 5. září 1993), a Zdeněk Čepela, člen Tanvaldského anarchistického sdružení (zavražděn 5. srpna 1994) (Tomek, Slažálek, 2006).

Část subkultury skinheads se hlásí k odkazu tzv. šedesátého devátého. Apolitičtí skinheads jsou či byli reprezentováni několika hudebními kapelami (např. Operace Artaban, Protest, Pilsner Oiquell, Way to Victory, The Riot), gangy, ale i časopisy a vydavatelstvími (srov. Real Enemy 13/2012, 14/2013, 16/2015).

Rozhovor spříslušníkem subkultury skinheads

Apolitickou část subkultury skinheads může přiblížit krátký rozhovor s Martinem, kytaristou skinheadské hudební skupiny Operace Artaban:

Kdy ses poprvé setkal se skinheads?

Bylo to asi v roce 1997, mohl jsem mít 13 nebo 14 let, a o skinheadech jsem se dozvěděl – jako asi většina – od kamarádů. Byly to první informace o módě, hudebních skupinách a názorech. Zpětně mi to připadá tak, že hlavní bylo mlátit cikány, opíjet se a nosit „správné oblečení“. Byl to pocit hrdosti a soudržnosti, který mě od začátku fascinoval. Možná proto, že jsem do té doby neměl partu a neuměl se bít.

Kdy sis uvědomil, že existuje více proudů subkultury skinheads?

Tohle prohlédnutí přišlo zhruba v době, kdy jsem nastoupil na učiliště a poznal víc lidí, víc názorů. Začínal jsem si uvědomovat, že vše kolem skinheadů není tak jednoznačné, jak se mi doposud zdálo. Začal jsem se o to víc zajímat a hledat informace. Hodně mi pomohly hudební kapely a starší skinheadi. Bude to možná znít zvláště, ale do velké míry mě ovlivnila právě kapela, ve které v současnosti hraju.

Jak se podle tebe v uplynulých letech vyvíjela scéna apolitického proudu skinheads?

Dost se změnila i stylová vyhraněnost, co nosit a co ne. Oblékání je dnes daleko uvolněnější. Nemám ale dojem, že by se něco změnilo po hudební stránce, vždy tady jsou dobré a špatné kapely. To, co oceňuji, je především originální pohled na věc. Nevím, jestli se dá soudit, že by dnes byli lepší hudebníci, protože většinou interpreti o kapel nejsou profesionálové. V tomhle bych viděl výjimku např. v holandské scéně, kde je to podle mého soudu na úkor autentičnosti. Ale to je opravdu jen osobní pohled.

Co rasismus ve scéně?

Možná trochu, ale ne víc, než jak je zakořeněn snad v každém z nás. Předem podle rasy nesoudím. Výjimkou je opět naše specialita, cikáni. I když zde, a v tom mi snad každý rozumný člověk dá za pravdu, nehraje roli jejich barva pleti, ale často problematické chování, jímž se značná část téhle menšiny prezentuje. Proč se k tomuto tématu vracím? Odpovědí je patriotismus. Ochrana svého území a odpovědnost k němu. Výskyt kriminálního způsobu života je u cikánů větší než u našich, tak proto. Ale, proboha, to neznamena, že skinhead mlátí cikány, kudy chodí. Nemám rád zloděje, vrahy, dealery, ať jsou černí, bílí nebo třeba puntíkovani.

Pro někoho je antirasismus zcela přirozený, takže ho nemusí neustále někde prořezávat, na rozdíl od jiných, kteří se kvůli politické korektnosti antirasismem ohání podle mého názoru až příliš hlasitě.

Jaké posloucháš české a zahraniční skinheadské kapely?

Asi jako každý jsem vyrůstal na Orlíku. Z kapel, které jsou ještě více doprava, se mi hudebně líbí starší Buldok, ale to je opravdu jen o hudbě. Ze současných mám hodně rád Pilsner Oiquell, Patria, Protest, Riot, pražští Disdainful a samozřejmě nesmím zapomenout na naši tvorbu, kterou si také rád poslechnu. Za zmínku stojí i slovenské kapely Začiatok konca, Dowina alebo mladí Ani krok späť!. Ze zahraničních kapel poslouchám takovou tu klasiku.

Ziny

Kromě právě ziny (např. Patriot, Hubert, Fénix, Riot News, Bulldog, Messenger, Clockwork Legion, Ulice, SkinRead, Rytíř, Boots & Braces, Bootweiser, Sunrise, Silesia, Way to Victory, Anti-Hero, 4 Subculture, slovenský Real Enemy aj.; přehled ultrapravicových zínů viz Mareš, 2003: 424–427, srov. Mazel, 1998).

Proud SHARP se v České republice utvářel postupně a centry, která určovala směr vývoje, se stávaly skupinky soustřeďující se kolem SHARP časopisů různé proveniencce. Vlivné a významné byly zejména časopisy Bulldog, Messenger a Riot News. Na ose Riot News a Bulldog se profilovala podoba českých SHARP. Vydavatel těchto dvou časopisů disponovali poměrně rozsáhlou sítí kontaktů na světovou skinheadskou scénu. Riot News se blížily linii levicových SHARP a Bulldog pak skinheadskému apolitickému tradicionalismu. Když vydávání Riot News skončilo, získala neotřesitelný vliv skupina Bulldog Boot Boys Prague Crew (BBB Crew), v čele s Vladimírem Červeným, vydavatelem časopisu Bulldog, která české SHARP skinheads naměřovala do značné míry tradicionalisticky (srov. Vedral, 2001). SHARP skinheads zastávající linii BBB Crew se razantně a násilně vymezili nejen proti white power skinheads, ale i proti anarchistům, rudým skinheads a RASH (Bastl, 2001b).

V ČR se první ziny spojené s punkovou či skinheadskou subkulturou (často se ziny na počátku devadesátých let věnovaly oběma těmto subkulturám) objevily již v roce 1990. I když často jsou ziny zaměřeny pouze na jednu subkulturou, zpravidla dochází k širšímu záběru (punk, oi, ska apod.). Největší rozmach prožilo toto médium zřejmě v letech 1994–1997, nově se však objevují i v současnosti, navíc jsou půjčovány a kopírovány i starší tituly (Mareš, 2003). Přesto je v posledních letech zřejmý nástup internetových stránek, které se od konce devadesátých let staly hlavním komunikačním kanálem všech proudů této subkultury.

Subkultura skinheads v současnosti

Stejně jako v německém případě, lze i v ČR jen obtížně určit přesné či přibližné počty skinheads. Ministerstvo vnitra ČR uvádí počet skinheads přibližně 5000 osob. Celkově lze shrnout, že subkultura skinheads v současné ČR se profiluje především ve dvou základních proudech, přičemž prvním je apolitický proud a druhým je ultrapravicový (nacionálněsocialistický) (srov. Mazel, 1998).

Druhý proud v průběhu devadesátých let téměř opustil klasickou skinheadskou image a zaměřuje se na politickou agitaci, vzdělávání a politický aktivismus. Zcela marginální jsou RASH skinheads. V ČR se jedná o nepříliš rozšířenou odnož subkultury skinheads, která se hlásí k radikálně levicovým názorům, jež vycházejí z revolučního marxismu (srov. Mazel, 1998).

Subkultura skinheads není totéž, co byla před patnácti či dvaceti lety. Je méně rozšířena, avšak na její bázi se konstituovaly různé ideové a organizační formy působení ultrapravic, které vzbuzují obavy. Jejich aktivisté se již často ke skinheadství nehlásí a nemusí jako skinheads vypadat. Bombery a martensky se v Česku hojně nosí, ale ne každý, kdo je má, patří ke skinheads (Mareš, 2001). Přesto i nadále existuje kult skinheadství, který je pro část mládeže spojen se zlatým rokem 1969.

Podrobnější výzkumy v rámci skinheadské subkultury, které by byly srovnatelné např. s uvedeným německým výzkumem, nebyly realizovány, nicméně ze sociolo-

gického šetření u české mládeže (celkem 3959 respondentů) vyplývá, že subkultura skinheads je i v současnosti oblíbená. Jak vyplývá ze sociologického průzkumu u dospívajících ve věku 16–18 let, pro 3,6 % chlapců a v 2,8 % dívek je nejsympatičtější proud tzv. SHARP skinheads. Pro 4,1 % chlapců a 1,6 % dívek je nejsympatičtější proud pravicových skinheads (viz Holas, 2013: 47).

Z kvalitativně orientované sondy zaměřené na trávení volného času u apolitických skinheads, která byla uskutečněna v roce 2010 (40 respondentů, 30 mužů a 10 střelba, motorismus, jízda na koni, běh), přičemž byly zmiňovány i bojové sporty (box, kick-box, thai-box), což může souviset i s maskulinním prostředím této subkultury. Dalšími aktivitami ve volném čase byla hudba, návštěva restauračních zařízení, trávení volného času s rodinou, pasivním sledováním fotbalových zápasů, čtení, hraní počítačových her atp. (k tomu srov. Smolík, 2010b, 2013). Průměrný věk respondentů v době realizace výzkumu byl 25 let. Nejmladším respondentům bylo 18 let (jednalo se o tři osoby), nejstaršímu respondentovi bylo 47 let (přesto se aktivně pohyboval v subkultuře). Všechny osoby se považovaly za příznivce apolitického proudu subkultury skinheads (Smolík, 2013).

Sak a Saková (2004: 31) v sociologickém šetření zachytili trend, který naznačuje, že nahlížení na subkulturu skinheads se od 90. let 20. století mezi mládeží výrazně zhoršilo. Tento trend interpretují tak, že klesající vliv subkultury skinheads na mladou generaci je pravděpodobně důsledkem toho, že jimi nastolovaná témata nejsou pro mládež živá a ani formy jejich politického působení nejsou pro širší spektrum mládeže atraktivní.

I v tomto případě je subkultura skinheads zajímavým tématem pro média, která se často při popisu spokojí s jednoduchou, ale ne zcela jednoznačnou rovnicí: skinhead = neonacista (fašista).

Literatura

- Farin, K., Seidel-Pielen, E. (1993): *Skinheads*. München: C. H. Beck.
 Hebidge, D. (1979): *Subculture: The Meaning of Style*. London: Routledge.
 Mareš, M. (2003): *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister&Principal, Centrum strategických studií.
 King, J. (2009): *Skinheadi*. Praha: BB art.

Filmy

- Kult hákového kříže* (American History X, 1998).
Romper Stomper (1992).
This is England (2006).
100% White (2000).
Skinhead attitude, (2003).

9.3 Fotbaloví chuligáni

Zebral jsem a prosil jsem a rýpal jsem, a tak to nakonec matka vzdala a dovolila mi jezdit na zápasy venku. Tehdy jsem jásal; dneska mě to pohoršuje. Jak jí to propána jen napadlo? To vůbec nečetla noviny a nešlala se na televizi? Neslyšela nic o fotbalových chuligánech? Měla aspoň představn, jak to vypadá v takovém fotbalovém speciálu, jednom z těch nechvalně proslulých vlaků vozících fandů po celé zemi? Taký mě mohli zabít.

N. Hornby: *Fotbalová horečka*, s. 50

Fotbalové násilí neplodilo skinheady, ani skinheadi nevynalezli výtržnosti na stadionech, ale tyto dva jevy vstoupili na přelomu šedesátých a sedmdesátých let do povědomí veřejnosti společně a dodnes jsou v myslích některých lidí neoddělitelné.

M. King, M. Knight: *Hoolifan: 30 let násilí*, s. 32

Dvě desítky let děláme zmatky na celém kontinentu – ve Francii, Itálii, Maďarsku, Norsku, Francii, Lucembursku, Německu, Švédsku, Švýcarsku, Dánsku, Španělsku, Řecku a Finsku. Všude se lidé ptají, co jsme zač, můžem jim to říct? Můžem. My jsem Angličani a ukazujeme Evropanům, zač je toho loket.

J. King: *Anglie hraje venku*, s. 241

9.3.1 Charakteristika subkultury fotbalových chuligánů

O fotbalových chuligánech panuje poměrně dost předsudků a nejasností, které jsou často upevňovány senzacechtivými médii. Často je chuligánství popisováno také jako tzv. fotbalový **fanatismus**¹²⁵, případně je bezpečnostními složkami označováno jako tzv. **divácké násilí**¹²⁶ (srov. Russell, 2004: 353; Kasal, 2013: 104; Zámek, 2013: 93; Nikl, Volevecký, 2007: 7).

Na vzniku a etablování subkultury fotbalových chuligánů se podílely všechny výše popsané subkultury, tj. Teddy boys, mods, rockers a skinheads. Zpočátku se výtržníkům z fotbalových stadionů říkalo i bootboys. Média však použila nálepku *football hooligans*, tj. fotbaloví chuligáni¹²⁷ (srov. Hebidge, 1979; Mareš, 2003; Smolík, 2008c; Charvát, 2008; Sekot, 2006, 2008; Wann a kol., 2001). Na konci sedmdesátých let došlo i k **syntéze mezi subkulturou skinheads a fotbalových chuligánů v Anglii** (srov. Hughson, Poulton, 2008). Fotbal byl pro skinheads jednou z dominantních událostí týdne. Bastl (2001a) uvádí intenzivní násilí provázející zejména fotbalové zápasy jako charakteristický znak nově formované subkultury. V sezoně

¹²⁵ Fanatismus lze definovat jako nadměrné a nekritické nadšení bez rozumové kontroly, oddanost určité věci, vyvolávající silné citové postoje, horlivou činnost, ale i nesnášenlivost.

¹²⁶ Zámek (2013: 93) poznamenává, že „pro pojem diváckého násilí není vžita přesná definice. Většinou charakterizuje násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy. Odehrává se na stadionech, v jejich bezprostředním okolí nebo na trasách přesunu fanoušků. Divácké násilí je obvykle plánováno, má opakovaný či manifestační charakter a je realizováno ohraničenou skupinou osob, jejichž jedním prvkem je sounáležitost s určitým klubem či národním týmem“.

¹²⁷ Samotné pojmenování chuligán vzniklo v 19. století v Londýně podle irské imigrantské rodiny jménem Hooligan či Houlihan (Mareš, Smolík, Suchánek 2004). Pojem byl později použit jako všeobecný popis pro jakékoliv kriminální či výtržnické chování. V souvislosti s fotbalovým chuligánstvím je užíván přibližně od 60. let dvacátého století pro popis asociálních či antisociálních aktivit příznivců jednotlivých fotbalových klubů (Smolík 2008c).